

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

**УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА
В ПРОСТОРИ КУЛЬТУРИ І ЦИВІЛІЗАЦІЇ**

**Збірник наукових праць студентів,
аспірантів і молодих вчених**

Запоріжжя
2020

УДК : 821.161.2:008(08)

У 453

Редакційна колегія:

Бакаленко Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Горбач Наталія Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент завідувач кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Костецька Любов Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Кравченко Валентина Олександрівна, кандидат філологічних наук, професор кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Курилова Юлія Романівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Ніколаєнко Валентина Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Проценко Оксана Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Слижук Олеся Алімівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Хом'як Тамара Володимирівна, кандидат філологічних наук, професор кафедри української літератури Запорізького національного університету.

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету Запорізького національного університету (протокол № 11 від 06 березня 2020 р.)

У 453 Українська література в просторі культури і цивілізації: збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених / відповід. ред. Н. В. Горбач; ред.-упоряд. В. М. Ніколаєнко; техн. ред. І. М. Бакаленко. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. 131 с.

За зміст матеріалів і правильність цитування відповідальність несе автор

© Кафедра української літератури філологічного факультету ЗНУ, 2020

© Автори публікацій, 2020

ЗМІСТ

Асатрян С. А. ІНТЕРМЕДІАЛЬНІСТЬ ЯК АВТОРСЬКА СТРАТЕГІЯ В НОВЕЛІ Н. БІЧУЇ «БІЛА ВІЛА».....	6
Богданова А. С. НАЦІОНАЛЬНІ ЕКЗИСТЕНЦІАЛИ РОМАНУ Л. КОНОНОВИЧА «ЧИГИРИНСЬКИЙ СОТНИК».....	8
Братчикова І. В. «КАПЕЛЮХ СІКОРСЬКОГО» В. ДАНИЛЕНКА ЯК КВАЗІБІОГРАФІЧНИЙ РОМАН.....	10
Вавілова Г. А. ІНТЕРМЕДІАЛЬНИЙ ДИСКУРС РОМАНУ Н. ГРИЦЕНКО «МІСТО ПАХЛО КОРИЦЕЮ Й КРЕМОМ NIVEA. ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ВІНТАЖНИЙ АЛЬБОМ».....	13
Васильєва М. В. ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ДИЛОГІЇ З. МЕНЗАТЮК «ТАЄМНИЦЯ КОЗАЦЬКОЇ ШАБЛІ», «ДИКЕ ЛІТО В КРИМУ»	14
Глухенька В. О. АРХЕТИПІЧНИЙ ОБРАЗ «СІМ'Ї» В ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ ЛІТЕРАТУРИ ХІХ СТ.....	17
Гринь Ю. В. «КНИГА ПРОРОКА ЄЗЕКІЇЛЯ» ЯК ІНТЕРТЕКСТ ПОВІСТІ Д. МОРДОВЦЕВА «ПАЛІЙ, ВОСКРЕСИТЕЛЬ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ».....	20
Грицун Р. С. ВІДОБРАЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ІНКЛЮЗІЇ В СУЧАСНІЙ ПРОЗІ ДЛЯ ДІТЕЙ.....	22
Заболотна К. М. ЛІТЕРАТУРА – НЕВИЧЕРПНЕ ДЖЕРЕЛО ДУХОВНОСТІ.....	24
Завгородня Д. О. ФУНКЦІОНУВАННЯ АКСІОЛОГЕМИ «ЖІНКА» У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ ТА АРАБСЬКИХ ПАРЕМІЯХ.....	27
Зінченко О. Є. ПРИГОДА ЯК ОСНОВА ОПОВІДІ АВТОРА В ПОВІСТІ З. МЕНЗАТЮК «ДИКЕ ЛІТО В КРИМУ».....	28
Зуєнко Я. М. ДЖЕРЕЛА МІТОЛОГІЗМУ В РОМАНІ Л. КОНОНОВИЧА «ЧИГИРИНСЬКИЙ СОТНИК».....	30
Ісаєв І. Р. ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ТВОРУ М. МАТІОС «БУКОВА ЗЕМЛЯ».....	33
Калініна В. С. ЗЛАМАНА КВІТКА ЛОМИКАМІНЬ.....	34
Кобилко Н. А. РОМАНТИЧНІ Й СИЛЬНІ ЖІНКИ В ОПОВІДАННЯХ Л. ЖВАНКО «ВІРНИЙ АРИСТАРХ» ТА «МАРГО, МАРШРУТКА І ФРАНЦУЗЬКИЙ ЛЕЙТЕНАНТ».....	37
Ленок М. І. ПАМ'ЯТЬ ДОБИ ДЕВ'ЯНОСТИХ У ХУДОЖНЬОМУ РЕПОРТАЖІ Л. БЕЛЕЯ «ЛІХІЄ ДЕВ'ЯНОСТІ: ЛЮБОВ І НЕНАВИСТЬ В УЖГОРОДІ».....	39
Летка Д. О. ТОПОС СЕЛА В РОМАНІ О. ШИНКАРЕНКА «КАГАРЛИК».....	42
Лобанова В. О. «РІЧКО-СТРІЧКО, ОРЛІЙ І ЗОРІЙ...»: ОБРАЗ РІЧКИ В ПОЕЗІЇ М. ЧХАНА.....	44
Лук'янчук Д. І. ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПОВІСТІ В. НЕСТАЙКА «ЗАГАДКА СТАРОГО КЛОУНА».....	46
Мажара А. В. МОДУСИ СУБ'ЄКТИВНОГО ДОСВІДУ У ТВОРАХ ПРО ЧОРНОБИЛЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	49
Мальцева А. О. ОБРАЗ МІСТА В РОМАНІ М. ДУПЕШКА «ІСТОРІЯ, ВАРТА ЦІЛОГО ЯБЛУНЕВОГО САДУ».....	51

Манько А. М. МЕТАФОРИЧНО-АСОЦІАТИВНІ ПАРАЛЕЛІ У ТВОРЧОСТІ І. НИЗОВОГО.....	54
Маркова С. С. ОНИСЬКО І КОМПАНІЯ: БЕСТІАРІЙ КНИГ О. ДЕРМАНСЬКОГО ПРО ПРИГОДИ ВУЖА ОНИСЬКА.....	56
Матішак А. В. ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ЗМАЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЖІВ-БОРЦІВ ЗА СПРАВЕДЛИВІСТЬ У РОМАНАХ І. БАГРЯНОГО «САД ГЕТСИМАНСЬКИЙ» ТА Ю. ДОМБРОВСЬКОГО «ФАКУЛЬТЕТ НЕПОТРІБНИХ РЕЧЕЙ».....	59
Машгалер Л. Г. ЕВОЛЮЦІЯ ОБРАЗУ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНИНА ЧАСІВ І. МАЗЕПИ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Л. ПОЛТАВИ «1709»).....	60
Менсігов І. І. СОН ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ПРОСТОРУ В РОМАНІ В. ЛИСА «І ПРИБУДЕ СУДДЯ».....	63
Менчак А. Ю. ТРАВЕЛОГ Д. МАТІЯШ «ДОРОГА СВЯТОГО ЯКОВА» ЯК ДЖЕРЕЛО ІМАГОЛОГІЧНОГО ДОСВІДУ.....	65
Миронюк Ю. Ю. ХУДОЖНЬО-ІНТЕНЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ОБРАЗУ РУЇНИ В РОМАНІ В. ШКЛЯРА «ХАРАКТЕРНИК».....	68
Мірошніченко А. І. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	70
Новосьолова А. Г. СВОЄРІДНІСТЬ ОБРАЗУ КОЗАКА НЕБАБИ В ПОЕЗІЇ М. ЧХАНА.....	73
Овсяницька Г. В. ЖАНРОВИЙ СИМБІОЗ ТВОРУ М. КІДРУКА «ДОКИ СВІТЛО НЕ ЗГАСНЕ НАЗАВЖДИ».....	75
Ольшанська О. О. ХУДОЖНЄ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ОБРАЗУ КОЗАЦТВА У ЗБІРЦІ М. БРАЦИЛО «ШОВКОВА ДЕРЖАВА».....	78
Орманжи В. Є. ІПОСТАСІ ОДЕСИ В КІНОРОМАНІ К. ТУР-КОНОВАЛОВА, Д. ЗАМРІЯ, О. ЛІСОВИКОВОЇ «РЕЖИСЕР».....	80
Піддуба О. Л. ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІЧНОГО РОМАНУ К. ГОРІШНОГО ТА М. ТИМОШЕНКА «ГЕРОЙ ПОНЕВОЛІ».....	82
Полковникова С. М. КОЛОРИСТИЧНИЙ АСПЕКТ ПОЕТИЧНОГО ЦИКЛУ «ОСІННІ КАРНАВАЛИ» ЗБІРКИ Л. КОСТЕНКО «РІЧКА ГЕРАКЛІТА».....	85
Пуголовка В. О. МІФОЛОГІЧНА ОСНОВА ОБРАЗУ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ РОМАНУ ДАРИ КОРНІЙ «ГОНИХМАРНИК».....	86
Самойленко А. В. РОЛЬ МИТЦЯ В ХУДОЖНІЙ ОПЦІЇ Л. КОСТЕНКО ТА В. ШИМБОРСЬКОЇ.....	89
Сидоришина А. Р. ФАКТОГРАФІЧНІСТЬ І ФІКЦІЙНІСТЬ У РОМАНІ «ПРИЛЕТІЛА ЛАСТІВОЧКА» І. РОЗДОБУДЬКО.....	91
Сірінюк-Долгарьова К. Г., Стеценко Л. Г. КОНЦЕПТ «НАЦІЯ» У КНИЗІ Є. ГУЦАЛА «МЕНТАЛЬНІСТЬ ОРДИ».....	93
Смирнов О. В. ПЕРСОНІФІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В ПОЕЗІЯХ М. БРАЦИЛО ПРО СВІТАНКОВУ ХОРТИЦЮ.....	96
Сорока Н. С. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ НАВІГАТОР ФІКРАЙТЕРА.....	98

Гринь Ю. В.

аспірантка

Запорізький національний університет

Наук. кер. : Павленко І. Я., д. філол. н., професор

«КНИГА ПРОРОКА ЄЗЕКІЇЛЯ» ЯК ІНТЕРТЕКСТ ПОВІСТІ Д. МОРДОВЦЕВА «ПАЛІЙ, ВОСКРЕСИТЕЛЬ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ»

Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених проблемі інтертекстуальності літератури, багато питань залишається дискусійними. Так, не існує загальноприйнятого визначення понять «інтертекстуальність» та «інтертекст», відсутня їх чітка диференціація, невирішеним лишається питання усвідомленості / неусвідомленості звернення автора до інтертексту, немає єдиної класифікації типів та форм інтертекстуальних зв'язків.

Проаналізувавши різні підходи до окреслених питань, можемо сформулювати основні положення, якими керуватимемося в цьому дослідженні:

1) Інтертекстуальність – це міжтекстова взаємодія; для виникнення інтертекстуальності потрібно мінімум 2 тексти (текст-донор та текст-рецепієнт).

2) Інтертекст – це текст-донор, текст-джерело інтертекстуальності.

3) Інтертекстуальність може бути як усвідомленою, так і неусвідомленою, залежно від авторських інтенцій.

Дослідниками найчастіше виділяються такі форми інтертекстуальності: цитата, алюзія, ремінісценція. Зважаючи на те, що і ці форми визначаються по-різному, наведемо власне бачення їхнього співвідношення:

1. Цитата – це логічно та граматично завершений та відтворений максимально близько до оригіналу (або до певного варіанту, якщо текстом-джерелом є фольклорні твори) фрагмент тексту-джерела. Вважаємо доцільним запропонований О. Козицькою поділ цитат на експліцитні та імпліцитні [2, с. 34–35]. Перші відмічені в тексті специфічними маркерами цитування (лапки, курсив, розміщення віршованих фрагментів по центру тощо) та/або мають вказівку на автора, твір-джерело, імена головних героїв (прецедентні тексти). Другі ж, відповідно, таких ознак не мають, утім, залишаються впізнаваними у тексті.

2. Алюзії ж, на відміну від цитат, не є цілісними висловлюваннями й найчастіше вводяться у твір у вигляді слів, словосполучень, порівнянь тощо. Їх також можна поділити на експліцитні й імпліцитні (атрибутовані та неатрибутовані – за Н. Фатєєвою [4, с. 133–136]). Алюзії мають такі ж ознаки експліцитності, як і цитати, втім, експліцитні алюзії – нечастотне явище.

3. Ремінісценції ж ми будемо розглядати як особливий функціональний різновид цитат і алюзій, який відсилає до ситуацій, подій із життя автора чи героїв твору-джерела. Залежно від характеру входження ремінісценції в текст можна розрізнити ремінісцентні цитати та ремінісцентні алюзії.

Інтертекстуальність є характерною ознакою всіх творів Д. Мордовцева. Серед найчастотніших її джерел – фольклор, біблійні та християнські тексти, історичні твори. Інтертекст у Д. Мордовцева є засобом характеристики епохи, персонажів, передачі їхнього внутрішнього стану, відображення авторського ставлення або ставлення персонажів до зображуваної особистості чи події.

Назва повісті «Палій, воскреситель Правобережної України» є алюзивним посиланням на Главу 37 «Книги пророка Єзекіїля» про відродження Ізраїлю та воскресіння померлих [див.: 1]. С. Палій, подібно до пророка, воскрешає Правобережну Україну після Руїни. Утім, на рівні заголовку ця алюзія є імпліцитною, а її значення сповна розкривається в тексті повісті, де при першій появі Палій молиться про воскресіння України [див.: 3, с. 13–14], а пізніше розповідає про свою зустріч зі «святим» Юрієм Крижаничем [див.: 3, с. 22–25].

Цікавим є вхідження тексту-донора («Книга пророка Єзекіїля») в текст-реципієнт (повість). У першій сцені [див.: 3, с. 13–14] молитва Палія майже дослівно повторює слова пророка Єзекіїля. Наведемо фрагменти для порівняння: «И рече ко мне: прорцы о душе, прорцы, сыне человек, и рцы духови: сия глаголет адонаи господь: от четырех ветров прииди, душе, и вдуни на мертвыя сия, и да оживут» – «Книга пророка Єзекіїля» [1] та «яко рече тобі господь: «Прорцы о душе, прорцы, сыне чоловіч, и рцы духови: сия глаголет Адонай господь: от четырех ветров прииди, душе, и вдуни на мертвыя сия, и да оживут» – повість [3, с. 13]. У цьому фрагменті інтертекстуальність представлена ремінісцентною імпліцитною цитатою. Незважаючи на наявність лапок (як ознаку експліцитності), немає вказівок на твір чи персонажа, що суттєво ускладнює ідентифікацію тексту-попередника для сучасного читача, але було зрозумілим для сучасників автора.

У наступній сцені [див.: 3, с. 22–25], коли С. Палій розповідає про свою зустріч із Ю. Крижаничем, інтертекстуальність виходить на експліцитний рівень: у цьому фрагменті представлене посилання на текст-попередник («святиє письмо», «пророк Іезекіїля глава тридцять сьома») та наводяться великі за обсягом цитати, що подаються в лапках, а також неодноразово згадується ім'я пророка. У цьому фрагменті зберігається ремінісцентна функція: побачена Ю. Крижаничем і С. Палієм руїна, «пустиня» повторює поле, усіяне кістками, яке бачив Єзекіїль. Розмова С. Палія з Ю. Крижаничем майже дослівно повторює розмову Єзекіїля з Богом. Подібно Богові, який пророкує відродження Ізраїлю, Ю. Крижанич обіцяє, що відродиться Україна.

Цікавим є порівняння Ю. Крижанича з Богом. Як відомо, Ю. Крижанич був відомим філософом і богословом XVII ст., у працях якого реалізовувалися ідеї об'єднання католицької та православної церкви, а також національного відродження слов'янства. Відповідно, через образ Ю. Крижанича як «наставника» С. Палія утверджується правильність прагнень полковника до відродження України.

На нашу думку, доцільність «Книги пророка Єзекіїля» як тексту-донора найповніше розкривається при повному аналізі інтертексту повісті, представленому також фольклорними творами про С. Палія, зокрема легендами про чудесне народження («од золи народився» [11, с. 17]), його невразливість («ні куля не бере, ні шабля не вруба, мов залізо або тую крицю» [11, с. 20]) й подвиги («чорта спалив» [11, с. 18]; «...од самого Запорожжя та до України проложив великий мертвий шлях, – зараз знати, де йшов Палій: оце тут татарин або і два, і три валяються у степу на здобич звіру, а тут лях порубаний лежить на купині головою...») [11, с. 20]), історичними піснями про С. Палія та І. Мазепу, в яких полковник завжди представлений як позитивний персонаж і антагоніст Мазепи. У сукупності це створює образ С. Палія як обраного (навіть богообраного, враховуючи наділення пророчим знанням і святістю Ю. Крижанича) персонажа, воскресителя України після Руїни, та протиставлячи його І. Мазепі.

Отже, «Книга пророка Єзекіїля» як інтертекст проявляється на двох рівнях: у назві та власне в тексті. Інтертекст розвивається від імпліцитної алюзії до ремінісцентної

експліцитної цитати, що свідчить про важливість для автора «впізнання» читачем цього посилання, адже воно є ключовим для розуміння твору.

Література

1. Книга пророка Іезекиїля. URL: http://www.my-bible.info/biblio/bib_tsek_rus/pr_izekiil.html
2. Козицкая Е. Смыслообразующая функция цитаты в поэтическом тексте : пособ. по спецкурсу. Тверь : Тверской государственный университет, 1999. 141 с.
3. Мордовець Д. Палій, воскреситель Правобережної України. *Мордовцев Д. Сагайдачний*. Київ : Видавництво художньої літератури, 1966. С. 9–155.
4. Фатеева Н. Контрапункт интертекстуальности, или Интертекст в мире текстов. Москва : Агар, 2000. 280 с.

Грицун Р. С.

студентка 1 курсу магістратури
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне)
Наук. кер. : Овдійчук Л. М., к. пед. н., доцент

ВІДОБРАЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ІНКЛЮЗІЇ В СУЧАСНІЙ ПРОЗІ ДЛЯ ДІТЕЙ

У ХХІ ст. українська література характеризується тематичною різноманітністю й дитяча проза – не виняток. Однак серед усього різноманіття мотивів, проблема інклюзії залишається на маргінесах, незважаючи на її актуальність. Проте ця тема не є новою ні для світової, ні для української літератури. Її порушували і за часів античності, але тоді люди з особливими потребами були зайвими в соціумі. «Нехай в силі буде той закон, що жодної каліки-дитини годувати не варто!» – казав Аристотель [цит. за: 2, с. 7]. Іншої думки був філософ Григорій Сковорода, котрий у «Розмові п'яти подорожніх про істинне щастя в житті» стверджував, що важливо пізнати внутрішній світ людини, жити в любові з оточуючими, а також акцентував увагу на тому, що абсолютно всі мають право бути щасливими: «Премилосердна природа всім без винятку душам відкрила шлях до щастя...» [цит. за: 2, с. 7]. Характеризуючи еволюцію концепції інклюзії, варто виокремити кілька етапів: спочатку, це питання навіть відмовлялися обговорювати (етап заперечення), згодом – прийняли, але вважали, що проблема не стосується системи, тому вживали заходів з організації окремого навчання. Третій етап – це розуміння сутності проблеми.

Нове бачення проблеми передбачає належне ставлення до людей з інвалідністю, незалежність їхнього життя, визнання їх соціальної значущості як повноцінних громадян. Водночас питання гідного життя людей з особливостями психофізичного розвитку вирішені недостатньо. Саме в теперішніх соціокультурних умовах загострюється проблема соціального інтегрування дітей з інвалідністю [див.: 1, с. 32]. Вважаємо, що ці проблеми можуть бути вирішеними в тому контексті, в якому суспільство готове змінити свої стереотипи і прийняти людей, котрі мають певні відхилення, у повноцінне соціальне життя. Саме тому так важливо порушувати проблему інклюзії у художній літературі, а особливо, якщо вона призначена дітям. Ми повинні донести до сучасного юнацтва, що наявність певних нозологій – це не вирок і, у жодному разі, не ознака меншовартості.

